

‘Stem toetsing en leeracti

Goed onderwijs – ook in de basisvaardigheden – begint met het afstemmen van toetsing op het curriculum. Dat vraagt wel wat van scholen, vertellen curriculumontwikkelaar **Anne-Christien Tammes** (SLO) en toetsexpert **Dominique Sluijsmans**.

Dominique Sluijsmans

is lector (Hogeschool Rotterdam) en zelfstandig onderwijskundige.

Als het over basisvaardigheden gaat, vliegen de cijfers leraren nogal eens om de oren: percentages over hoeveel leerlingen fundamenteel niveau 1F moeten beheersen en hoeveel het streefniveau 2F. In de praktijk haalt circa een kwart van de vo-leerlingen 2F niet, zo blijkt uit peilingen van de inspectie en uit internationale vergelijkingen. Hoe kan het beter?

Dominique Sluijsmans:

‘Laten we in het debat over basisvaardigheden liever wegblijven van termen als 1F/2F en van percentages.

Inspirerender is de vraag: wat willen wij met onze leerlingen bereiken? Welke bronnen kunnen ons daarbij voeden? En hoe kunnen we misschien naar een nóg hoger niveau toewerken?’

Anne-Christien Tammes: ‘Eens. Voor leraren is de overweging: waarvandaan vertrek je om de basisvaardigheden van je leerlingen te versterken?’

Wat leerlingen moeten kennen en kunnen staat omschreven in de kerndoelen. Maar blijkbaar geven deze leraren onvoldoende houvast?

Sluijsmans: ‘Basisscholen hebben sterk de neiging om de methode te volgen en onderwijs te geven op basis van een toets die eraan komt. Maar dan mis je de samenhang met die kerndoelen. Ik zie wel dat ze meer willen weten over leerlijnen: hoe stem je kerndoelen, onderwijs en leerdoelen, en toetsing in de praktijk beter op elkaar af? Ze hebben tijd en ruimte nodig om daarover als team het gesprek te voeren.’

Tammes: ‘Het is belangrijk om die kerndoelen te vertalen in concrete leerdoelen en daar je toetsing en leeractiviteiten op af te stemmen. In de praktijk zien we dat het onderwijs nog al eens vanuit toetsing wordt ingestoken, met gevolgen voor de prestaties. Lezen en taalverzorging (spelling/grammatica) bijvoorbeeld zijn goed te toetsen en daar gaat veel onderwijstijd naartoe (zie bronnen op didactiefonline.nl, red.). Bij lezen gaat het vooral over begrip, want dáár wordt op getoetst, en minder op reflecteren en evalueren. Op dat laatste is onderwijs daarom ook minder gericht, en in internationale vergelijkingen blijkt dat Nederlandse leerlingen dat dus niet zo goed kunnen. Verdeel de aandacht over de taaldomeinen evenrediger in je onderwijs, adviseren we vanuit SLO. Taalvaardigheden hangen inhoudelijk met elkaar samen; ze beïnvloeden en versterken elkaar.’

Betere afstemming van je onderwijs en je toetsing op de leerdoelen: hoe pak je dat aan?

Sluijsmans: ‘Dan verwijst ik terug naar de beginvraag: welke beslissingen wil je nemen, welke informatie heb je daarvoor nodig en welke bronnen gebruik je? Ik verdeel dit in ‘lussen’: als school heb je te maken met de korte lus (dagelijkse didactiek), middellange lus (ongeveer zes maanden) en lange lus (meer dan een jaar), waarbij je kunt kijken naar leerling-, groeps- en schoolniveau. Lvs-toetsen laten zien hoe een leerling het doet ten opzichte van een groep en leveren informatie op voor de lange lus, op schoolniveau: waar scoor je structureel laag op, vergeleken met andere scholen? Met die informatie kun je opnieuw naar je curriculum kijken. Maar wees richting leerlingen en ouders terughoudend met dergelijke toetsresultaten, want ze zeggen dus relatief weinig over de prestaties van de leerling zelf. In de praktijk zit voor leraren de meest waardevolle informatie in de korte lus.’

viteiten af op leerdoelen'

Hoe verzamel je bruikbare informatie in die korte lus?

Sluismans: 'Door formatief handelen: het didactisch proces waarin je tijdig begrip bij een leerling achterhaalt en met concrete, kleine vervolgacties de leerling verder helpt. Formatief handelen levert informatie op waarmee je meteen je instructie kunt aanpassen; de leerling kan dan indien nodig zijn leerstrategie aanpassen. Belangrijk detail: zo geef je alle leerlingen de kans op een succeservaring, zodat ze vertrouwen in eigen kunnen behouden en gemotiveerd blijven.'

Dat is iets anders dan leerlingen indelen in zonnen, manen en sterren?

Tammes: 'Ja, dan kijk je summatief en zet je kinderen in een hokje vast.'

Sluismans: 'In het poe hoe je eigenlijk maar één summatieve beslissing te nemen, namelijk naar welk vervolgonderwijs de leerling gaat. De acht jaar ervoor kunnen puur in het teken staan van formatieve beslissingen. Die tijd moet je ook nemen,

Anne-Christien Tammes

is curriculumontwikkelaar en
taalexpert bij SLO.

'Blijf nagaan of je leerling leert wat je beoogt'

want leren is onvoorspelbaar en niet beet te pakken op één (toets)moment. Blijf nagaan of je leerling leert wat je beoogt vanuit de korte- en langetermijndoelen en verzamel daar tijdig betekenisvolle informatie over. Zo dient toetsing het curriculum in plaats dat het stuurt.'

Toetsing hoort bij het curriculum. Maar jullie moedigen scholen aan om zelf formatieve toetsen te ontwerpen, voor de korte lus. Wat vraagt dat van teams?

Tammes: 'Dat je vooruitkijkt, keuzes maakt binnen de leerlijn, nadenkt over leerdoelen en het onderwijs dat erbij hoort. Leraren denken vaak: toetsing is niet mijn pakkie-an. Maar dat is het wel.'

Sluismans: 'Zo naar toetsing *kijken* kan lastig zijn. Heb je eigenlijk wel genoeg zicht op de leerlijnen? Zelf toetsen *maken* is lastig; het vraagt kennis van doelen en curriculum, en inzicht in wat dat betekent voor je lessen. Je wordt teruggeworpen op je eigen kwaliteiten.'

Tammes: 'Dat kan je vak wel leuker en aantrekkelijker maken. Er knelt iets, hoe kan het anders? Je onderwijs verbeteren begint met die vraag.'

Sluismans: 'Ik zie dat steeds meer scholen zich afvragen: wat doen we en waarom doen we het zo? Leraren en schoolleiders hebben het beste voor met hun leerlingen. En als je twijfelt, komt daarna vaak de durf om het anders aan te pakken.' ■

Bekijk de factsheet, het stappenplan en de adviezen van SLO over basisvaardigheden taal-Nederlands op didactiefonline.nl.